

**EMBRYONÁLNE (A ADULTNÉ) KMEŇOVÉ BUNKY
– REGENERAČNÁ MEDICÍNA A PGD:
ETIKA VÝSKUMU A PRAKTICKÉHO VYUŽITIA**

(Správa z medzinárodného seminára, Bratislava, 20. októbra 2008)

Výskum embryonálnych a adultných kmeňových buniek viacerí označujú za Svätý grál medicíny 21. storočia. Objav možnosti pestovať v laboratórnych podmienkach embryonálne kmeňové bunky pred desiatimi rokmi viedol k explózii vedeckého výskumu v tejto oblasti a k založeniu nového odvetvia, tzv. regeneračnej medicíny. Teoreticky, a ukazuje sa, že v blízkej budúcnosti i prakticky, možno z kmeňových buniek vypestovať ľubovoľný typ buniek a nahradiť nimi poškodené tkanivo v organizme, napr. odumretý srdcový sval po infarkte, alebo regenerovať prerušenú miechu po autonehode.

Na druhej strane, výskum sa opiera o postupy, ktoré vedú k zničeniu raných ľudských embryí, prípadne využívajú metódy tzv. terapeutického klonovania, tvorby hybridných embryí a pod., ktoré sú vnímané ako eticky kontroverzné. Čo sa týka výskumu embryonálnych kmeňových buniek, Slovenská republika patrí k najzdržanlivejším členským krajinám Európskej únie. Nielenže Slovensko zostalo úplne bokom od nosných svetových výskumných priestorov súčasnosti, keďže výskum tejto problematiky je trestný (hrozí tu odsúdenie na 12 – 15 rokov väzenia), ale slovenská legislatíva nedovoľuje výskumníkom ani podieľať sa na výskume v tých krajinách, kde to miestna legislatíva umožňuje.

Na tieto paradoxy poukázal vo svojom úvodnom slove Peter Križan, predseda Etickej komisie Ministerstva zdravotníctva SR, keď otváral seminár s medzinárodnou účasťou, ktorý sa konal na Ministerstve zdravotníctva SR v Bratislave. Organizátorom seminára bolo Centrum pre bioetiku Katedry filozofie Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave v spolupráci s Etickou komisiou MZ SR, a to pod záštitou ministra zdravotníctva SR Richarda Rašiho. Podľa Križana hlavným cieľom stretnutia bolo bližšie sa oboznámiť s témou, o ktorej sa dnes na Slovensku rozhoduje len veľmi zdržanlivo, opatrne, až negatívne. Príspevky mali účastníkom pomôcť lepšie porozumieť tomu, čoho sa tak bojíme, keď sa bojíme kmeňových buniek.

Po privítaní nasledovala úvodná prednáška Petra Sýkoru z Centra bioetiky KF UCM, člena Etickej komisie MZ SR, v ktorej načrtoľ hlavné témy seminára. Teoreticky priblížil niektoré problémy predimplantačnej genetickej diagnostiky, porovnal výskum embryonálnych a adultných (dospelých) kmeňových buniek, ale venoval sa najmä etickým dilemám súvisiacim s výskumom a použitím raných ľudských embryí. Filozofický ráz mala tá časť jeho prednášky, ktorá sa týkala ontologického a morálneho statusu raného ľudského embrya. Po tomto vystúpení nasledoval príspevok zahraničného hosťa Aleša Hampla z Inštitútu experimentálnej medicíny Akadémie vied ČR v Brne, ktorý predstavil slovenskému publiku mnohé pôvodné úspechy jeho výskumného tímu v oblasti výskumu embryonálnych kmeňových buniek u našich liberálnejšie ladených susedov.

Iveta Černáková a J. Války z Centra asistovanej reprodukcie IS CARE v Bratislave pripravili prednášku o predimplantačnej genetickej diagnostike. Černáková hovorila najmä o súčasnej situácii na Slovensku, o praktickom využití tejto metódy, ktorá sa dnes už považuje za štandardný doplnok pri tzv. IVF (fertilizácia in vitro, umelé oplodnenie).

Na výskum adultných kmeňových buniek, na jeho výhody súvisiace najmä s etickou bezproblémovosťou upozornil vo svojom vystúpení Ján Rosocha z Fakultnej nemocnice L. Pasteura a z Lekárskej fakulty Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach. Obdivuhodné boli predovšetkým konkrétne ukážky aplikovania adultných kmeňových buniek na regeneráciu kostí, uskutočnené jeho skupinou.

Zaujímavé bolo tiež porovnanie, ktoré urobili Jana Tomašovičová s Petrom Sýkorm z Centra bioetiky KF UCM v Trnave. Tomašovičová predstavila politiku raných embryí v Nemecku, zatiaľ čo Sýkora sa zamerával na rovnakú problematiku vo Veľkej Británii. Výber krajín bol zámerný: cieľom bolo poukázať na kontrast legislatív týchto dvoch európskych krajín. V diskusii sa polemizovalo aj o hlbších dôvodoch prístupu rigorózneho Nemecka na jednej strane a Veľkej Británie, známej svojím liberalizmom, na strane druhej.

Za vyvrcholenie programu môžeme považovať príspevok host'a Benjamina Capps z Centra pre biomedicínsku etiku Národnej univerzity v Singapure, ktorý vystúpil s témou *Embryonálne kmeňové bunky – výskum, etika, legislatíva v EÚ a vo svete*. Venoval sa otázke, či je možná, a či je vôbec žiaduca, medzinárodná legislatívna zhoda vo výskume embryonálnych kmeňových buniek. V obsiahlej prezentácii sa dotkol aj problémov súvisiacich s terapeutickým klonovaním, s metódami asistovanej reprodukcie, s predimplantačnou diagnostikou v rôznych krajinách sveta.

Auditórium tvorilo vyše 90 hostí. Zastúpení boli odborníci z rôznych oblastí, najmä špecializovaní lekári, etici, bioetici, vysokoškolskí učitelia, právnici či novinári. Zúčastnilo sa aj množstvo poslucháčov medicíny a iných záujemcov o medicínsky experimentálny výskum. Pre mnohých prítomných boli zaujímavé aj etické dilemy týchto – v slovenskej verejnosti ešte veľmi málo diskutovaných – fascinujúcich tém.

V priebehu dňa, počas príspevkov a v rámci jednotlivých diskusií, ale hlavne v záverečnej fáze seminára vzišiel z radov odborných lekárov, ale aj členov Etickej komisie MZ SR a Centra bioetiky pri KF UCM návrh nenechávať tieto závažné problémy už len na úrovni debát niekoľkých zanietencov, ale obrátiť sa na kompetentné inštitúcie s výzvou, aby sa na Slovensku podporil výskum kmeňových buniek a aby sa súčasne otvorila celospoločenská diskusia o etických otázkach, ktoré s ním súvisia.

Prezentované príspevky si prípadní záujemcovia budú môcť čoskoro vyhľadať na stránke MZ SR: www.health.gov.sk v sekcii Pre zdravotníckych profesionálov: Etická komisia MZ SR.

Jana Rončáková

Mgr. Jana Rončáková
Katedra filozofie FF UCM v Trnave
Nám. J. Herdu 2
917 01 Trnava
e-mail: jroncakova@gmail.com